

Koolstofverwijdering

Wat is het en wat kan Utrecht ermee?

Infosessie PS Utrecht

24 september 2025

Inhoud

1. Wat is koolstofverwijdering?
2. Beleid voor koolstofverwijdering
3. Afwegingskader voor provincies
4. Advies voor Utrecht
5. Vragen en discussie

CE Delft

- Onafhankelijk onderzoek en advies sinds 1978.
- Energie, transport en grondstoffen.
- Economische, technische en beleidsmatige expertise.
- Ruim 80 medewerkers.
- Not-for-profit.

Klanten

Bedrijven
(mkb, industrie,
transport, energie en
brancheorganisaties)

Overheden
(Europese Commissie,
Europees Parlement, ministeries,
provincies, gemeenten,
waterschappen)

Ngo's

1. Wat is koolstofverwijdering?

Wat is koolstofverwijdering?

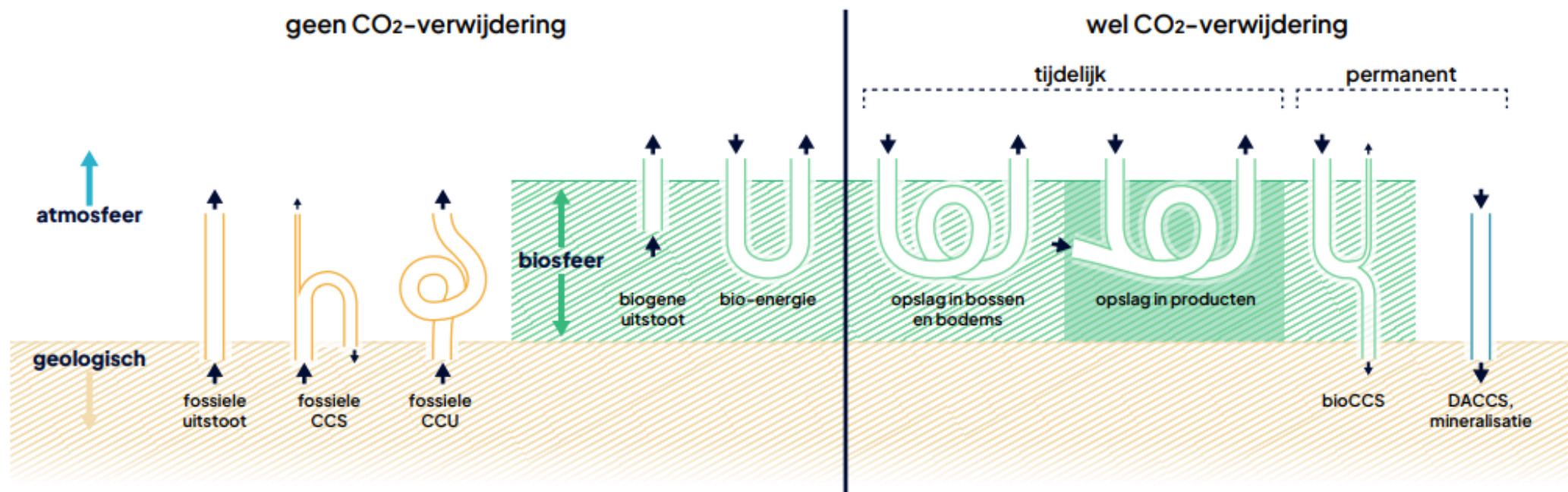
- **Definitie:** *Maatregelen die als doel hebben om atmosferische of biogene CO₂ tijdelijk of permanent te onttrekken.*
- **Belangrijke elementen:**
  - Gaat om menselijke, additionele activiteiten, niet wat de natuur ‘vanzelf’ al doet.
  - Koolstofverwijdering is iets anders dan emissiereductie.
  - Koolstofverwijdering kan tijdelijk of permanent zijn.
- **Koolstofverwijdering versus negatieve emissies.**
- **Internationale term:** Carbon Dioxide Removal (CDR).

Waarom is koolstofverwijdering nodig?

- Volgens VN-klimaatpanel (IPCC) lukt het zonder koolstofverwijdering niet om **klimaatneutraliteit in 2050** te halen.
- In 2050 blijven **restemissies** over, bijvoorbeeld vanuit luchtvaart en veeteelt.
- Met koolstofverwijdering kunnen die restemissies **gecompenseerd** worden.
- Daarnaast kan koolstofverwijdering gebruikt worden om de wereldwijde **temperatuur weer omlaag te krijgen**.
- Dat heet het compenseren van de '**overshoot**' van het 1,5-gradendoel.

Wat is wel en geen koolstofverwijdering?

CO₂-verwijdering haalt CO₂ uit de atmosfeer en slaat het langdurig op

Bron: WKR (2023), De lucht klaren.

Tijdelijke en permanente koolstofverwijderingsmethoden

<i>Tijdelijke koolstofverwijdering</i>	<i>Permanente koolstofverwijdering</i>
Tientallen jaren	Eeuwen tot millennia
Vaak op natuurlijke processen gebaseerd	Vaak op technologische en industriële methoden gebaseerd
Kan relatief snel gerealiseerd worden	Technologisch nog niet rijp
Heeft weinig energie of grondstoffen nodig (wel ruimte)	Heeft veel ruimte, energie en grondstoffen nodig
Levert vaak positieve neveneffecten op voor natuur en biodiversiteit	Levert meestal weinig of geen positieve neveneffecten op
Langdurige opslag kan niet aantoonbaar worden gegarandeerd	Blijvende opslag is aantoonbaar en kan daarom (vrijwel) worden gegarandeerd
Is daarom onvoldoende zeker om restemissies te compenseren	Kan gebruikt worden om restemissies te compenseren
Voorbeelden: <i>aanplant en herstel van bossen, koolstofopslag in de bodem, biochar*, blauwe koolstof, opslag in materialen en producten</i>	Voorbeelden: <i>BioCCS/Bio Energy & CCS (BECCS), Direct Air Capture & Storage (DACCS), Direct Ocean Capture & Storage (DOCCS), Mineralisatie</i>

| 2. Koolstofverwijderingsbeleid

Mondiaaal koolstofverwijderingsbeleid

- **Vrijwillige markt** waarop koolstofkredieten worden verhandeld: deze vertegenwoordigen 1 ton emissiereductie of koolstofverwijdering.
- **Afspraken onder Parijsakkoord** ('Artikel 6') om internationaal systeem voor handel in kredieten op te zetten, maar dit staat nog in de kinderschoenen.

Europees koolstofverwijderingsbeleid

- ***Carbon Removal and Carbon Farming Regulation (CRCF):***
  - Bedoeld om eisen te stellen aan certificering van koolstofverwijdering.
  - Onderscheidt permanente verwijdering, opslag in materialen en *carbon farming*.
  - Sinds 2024 van kracht, wordt nog aangevuld met specifieke methoden.
- In 2026 voorstel om koolstofverwijdering op te nemen in **EU-ETS**.

Nationaal koolstofverwijderingsbeleid

- **WKR-advies ‘De lucht klaren’ (2023):**
  - Adviseert maximaal in te zetten op beperken van uitstoot.
  - Adviseert CDR-beleid te richten op permanente verwijdering.
- **Routekaart Koolstofverwijdering (2025):**
  - Formuleert uitgangspunten voor en fasen in CDR-beleid.
  - Houdt rekening met 20-25 megaton koolstofverwijdering in NL per jaar in 2040-2050.
  - Controversieel verklaard na val kabinet.

Provinciaal/gemeentelijk koolstofverwijderingsbeleid

- Momenteel **geen verplichting, rol of doelstelling** voor provincies of gemeenten.
- **Routekaart zegt niets** over verdeling opgave.

3. Afwegingskader voor provincies

Stappenplan in het kort (1/2)

- Kies je **focus**: eigen emissies compenseren en/of stimuleren koolstofverwijdering in de provincie.
- **Eigen emissies compenseren:**
  - Bepaal welke emissies de provincie wil compenseren.
  - Selecteer een certificeringsschema, wacht op CRCF-certificering.
  - Schaf de nodige certificaten aan.

Stappenplan in het kort (2/2)

- **Stimuleren koolstofverwijdering** in de provincie:
  - Bepaal doelstelling van het koolstofverwijderingsbeleid.
  - Kijk naar het profiel van de provincie.
  - Kies een samenhangend pakket voor koolstofverwijdering.
  - Formuleer concrete acties.

Eigen emissies compenseren (1/2)

- **Koolstofkredieten** vertegenwoordigen een bepaalde hoeveelheid emissiereductie, vermeden emissies of koolstofverwijdering op basis van concrete projecten.
- Deze kun je kopen op de **koolstofmarkt** om uitstoot van broeikasgassen te **compenseren**.
  - Voorbeeld: bomen planten bij het kopen van een vliegticket.
- Kredieten worden uitgegeven door ***Certification schemes***:
  - Bijvoorbeeld: Verra, Puro.Earth, ONCRA.

Eigen emissies compenseren (2/2)

- **Ons advies:**
  - Om eigen emissies te compenseren alleen kredieten voor permanente koolstofverwijdering kopen.
  - Alleen kredieten kopen die voldoen aan de Europese standaarden van de CRCF.

Stimuleren koolstofverwijdering: doelstellingen

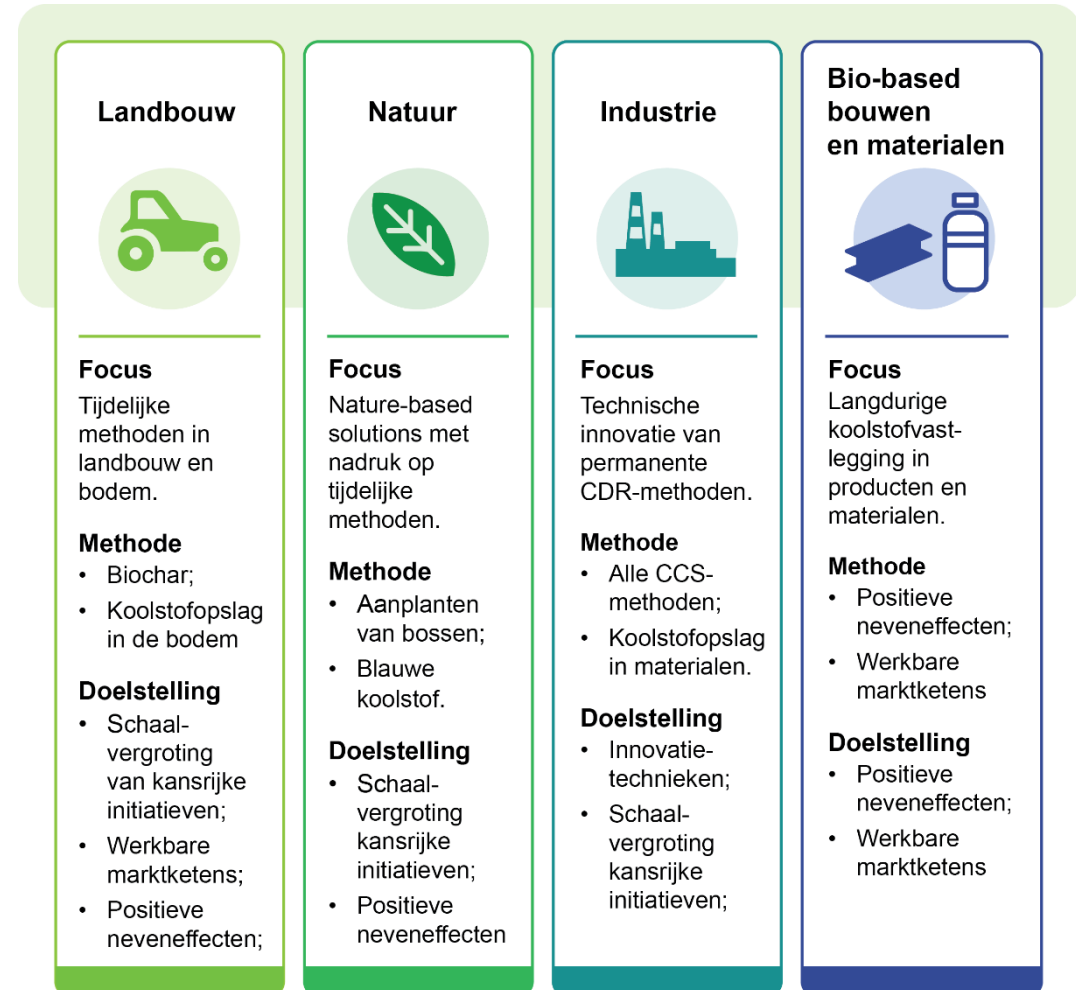
- Mogelijke **doelstellingen** van het provinciale koolstofverwijderingsbeleid:
  - Inzetten op innovatie van technieken die nog niet marktrijp zijn.
  - Inzetten op schaalvergroting van kansrijke initiatieven.
  - Bijdragen aan werkbare marktketens voor koolstofverwijderingsprojecten.
  - Sturen op maximale positieve neveneffecten.

Stimuleren koolstofverwijdering: profielen

- Belangrijke elementen van het provinciale **profiel**:
  - Geografische ligging.
  - Ruimte- en landgebruik.
  - Bodemsoort.
  - Aanwezigheid van industriële infrastructuur.

Stimuleren koolstofverwijdering: pakketten

- **Logische samenhang** in keuzes voor
  - doelstelling,
  - methoden,
  - tijdelijk vs. permanent, etc.
- **Richting geven**, meerdere pakketten mogelijk.

4. Advies voor provincie Utrecht

Profiel en pakketten voor Utrecht

- Relatief kleine provincie **zonder directe toegang** tot kust en CCS-infrastructuur.
- Meest logische pakket:
Biobased bouwen en materialen.
  - Ondanks beperkte ruimte al actief bezig met vezelgewassen.
  - Veel nieuwbouw. Provincie kan rol spelen in samenbrengen marktpartijen en opzetten ketens.
- Ook nuttige pakketten: **natuur** (bijv. uitbreiding bosareaal) en **landbouw** (bijvoorbeeld: gebruik biochar).
- Geen logisch pakket: **industrie**.

Koolstofverwijderingsbeleid provincie Utrecht

Profiel provincie & huidige activiteiten

Utrecht is een relatief kleine provincie, met daardoor minder hectares natuur en landbouw. Er is in Utrecht geen zware industrie of CO₂-infrastructuur aanwezig. De provincie Utrecht ziet koolstofvastlegging als steeds belangrijker onderdeel van haar beleid en voert onder meer de **volgende activiteiten** uit:

- In de sectoren landbouw en natuur werkt zij aan projecten met een mogelijke relatie met koolstof-verwijderingsbeleid.
- De provincie heeft € 50.000,- per jaar beschikbaar gemaakt voor compensatie van haar eigen uitstoot.

Logische pakketten voor provincie Utrecht:

Advies over activiteiten

1. **Draag bij aan werkbare marktketens** voor koolstofverwijderingsprojecten.
2. **Werk aan schaalvergroting van kansrijke initiatieven**, met name in de natuur.
3. **Stuur op maximale positieve neveneffecten** door koolstofverwijdering te integreren als doel in het strategisch bosbeleid en het UPLG.
4. **Lobby voor de juiste randvoorwaarden voor het versnellen van de koolstofmarkt.** De provincie kan zich inzetten om te lobbyen voor het versnellen van de koolstofmarkt en de juiste randvoorwaarden hiervoor.
5. **Sluit bij het compenseren van eigen emissies aan bij CRCF-richtlijnen.** Kies voor certificaten voor permanente opslag die voldoen aan deze richtlijnen. Deze komen naar verwachting vanaf 2026 beschikbaar.

Belangrijkste handelingsperspectief (1/2)

- Draag bij aan **marktketens voor koolstofverwijderingsprojecten**. Utrecht kan met haar bouwopgave bijdragen aan de vraagkant van bio-based bouwmaterialen, maar met het initiatief Utrechtse Bouwboeren ook aan de aanbodkant.
- Werk aan **schaalvergroting van kansrijke initiatieven**. Bijvoorbeeld in natuurversterking en kringlooplandbouw.
- Stuur op **maximale positieve neveneffecten voor de natuur**. Bijvoorbeeld door koolstofverwijdering op te nemen in het UPLG en samen te werken met de provincie Gelderland.

Belangrijkste handelingsperspectief (2/2)

- **Sluit bij het compenseren van eigen emissies aan bij Europese certificering.** CRCF-proof kredieten voor permanente opslag komen waarschijnlijk vanaf 2026 beschikbaar.
- **Lobby voor de juiste randvoorwaarden** voor versnelling van de koolstofmarkt.
Bijvoorbeeld: een heldere opdracht voor de provincies en heldere kaders rond bio-based bouwen.

Advies om *niet* (meer) te doen

- Voor het stimuleren van koolstofverwijdering in de provincie:
  - Zet **niet in op permanente koolstofverwijdering**
  - Zet **niet in op innovatie van CDR-technieken**, andere provincies hebben voorsprong
  - Laat het opzetten van een koolstofmarkt, certificering en boekhoudregels **aan de EU over**.
- Voor het compenseren van eigen emissies:
  - Ga hiervoor **geen eigen projecten** opzetten in de provincie; het stimuleren van koolstofverwijdering en het compenseren van eigen emissies moeten gescheiden blijven.
  - **Koop geen kredieten** die niet CRCF-gecertificeerd zijn.
  - **Koop geen kredieten** die emissiereductie of vermeden emissies vertegenwoordigen in plaats van koolstofverwijdering.

Vragen?

Contact: Maarten de Vries (m.devries@ce.nl)

